

A Development Model of Spiritual Leadership for School Administrators under the Jurisdiction of the Nong Khai Secondary Educational Service Area Office

Mataros Seubmora^{1*} & Pramook Chusorn²

1 Faculty of Interdisciplinary Studies, Khon Kaen University, Thailand

2 Faculty of Interdisciplinary Studies, Khon Kaen University, Thailand

** Corresponding author. E-mail: god.3godho@gmail.com*

Abstract

This research aimed to: 1) examine the components and indicators of spiritual leadership among school administrators under the Nong Khai Secondary Educational Service Area Office; 2) validate the goodness-of-fit of the indicator model; and 3) propose and evaluate the model. This study employed a mixed-methods research design. The sample consisted of 320 administrators and teachers selected through multi-stage random sampling. The research instrument was a five-point rating scale questionnaire with content validity indices ranging from 0.67 to 1.00 and an overall reliability coefficient of 0.921. The findings revealed that: 1) the components and indicators comprised four components and twelve indicators, namely: (1) faith building with three indicators, (2) trust building with three indicators, (3) altruistic love with three indicators, and (4) justice with three indicators; 2) the developed indicator model demonstrated a good fit with the empirical data; and 3) the proposed model was evaluated at the highest level in terms of appropriateness, feasibility, and usefulness.

Keywords: Spiritual Leadership, Leadership, School Administrators

รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงจิตวิญญาณของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาหนองคาย

มตรส สิบโมรา^{1*}, และ ประมุข ชูสอน²

1 คณะสหวิทยาการมหาวิทยาลัยขอนแก่น

2 คณะสหวิทยาการมหาวิทยาลัยขอนแก่น

* Corresponding author. E-mail: god.3godho@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ดังนี้ 1) เพื่อศึกษาองค์ประกอบ และตัวบ่งชี้ของภาวะผู้นำเชิงจิตวิญญาณของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาหนองคาย 2) เพื่อตรวจสอบความสอดคล้องกลมกลืนของโมเดลตัวบ่งชี้ และ 3) เพื่อเสนอและประเมินรูปแบบ การวิจัยนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสานวิธี กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้บริหารและครู จำนวน 320 คน ได้มาโดยวิธีการสุ่มแบบหลายขั้นตอน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสอบถามแบบมาตราประมาณค่า 5 ระดับ มีค่าความตรงเชิงเนื้อหา อยู่ระหว่าง 0.67-1.00 มีค่าความเที่ยงทั้งฉบับเท่ากับ 0.921 ผลการวิจัยพบว่า 1.ผลศึกษาองค์ประกอบ และตัวบ่งชี้ มีทั้งหมด 4 องค์ประกอบ 12 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ 1) การสร้างความศรัทธา มี 3 ตัวบ่งชี้ 2) การสร้างความไว้วางใจ มี 3 ตัวบ่งชี้ 3) ความรักที่เห็นแก่ผู้อื่น มี 3 ตัวบ่งชี้ และ 4) ความยุติธรรม มี 3 ตัวบ่งชี้ 2. ผลการวิเคราะห์ความสอดคล้องกลมกลืนของโมเดลตัวบ่งชี้ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น พบว่า มีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ และ 3. ผลการเสนอและประเมินรูปแบบ พบว่า มีผลการประเมินความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ อยู่ในระดับมากที่สุดทั้งหมด

คำสำคัญ: ภาวะผู้นำเชิงจิตวิญญาณ, ภาวะผู้นำ, ผู้บริหารสถานศึกษา

บทนำ

แนวโน้มยุคโลกาภิวัตน์ที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ทั้งด้านเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ การบริหารจัดการทรัพยากรมนุษย์ รวมถึงการบริหารสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของนักเรียน การเป็นผู้นำแบบมุ่งเน้นเพียงผลลัพธ์ทางวิชาการอาจไม่เพียงพอต่อการพัฒนาและสรรค์สร้างความเป็นหนึ่งเดียวของบุคลากรได้ ผู้บริหารสถานศึกษาจำเป็นต้องมีคุณสมบัติอย่างครอบคลุม กล่าวคือ สามารถเข้าถึงจิตใจและความรู้สึกของบุคลากรได้อย่างลึกซึ้ง ส่งผลให้บุคลากรมีความร่วมมือเพื่อบรรลุเป้าหมายในการปฏิบัติงานและการกิจของสถานศึกษา อีกทั้งเป็นการเพิ่มความสามารถของบุคลากรได้อย่างเหมาะสมตามความต้องการของแต่ละบุคคล (จิราวรรณ อนันตพัฒน์ และคันสนีย์ จะสุวรรณ, 2567)

โดยนโยบายและจุดเน้นของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2568-2569 ที่เล็งเห็นการพัฒนาผู้บริหาร กล่าวว่า พัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาให้มีความรู้ความสามารถ และทักษะที่ทันสมัย พัฒนาผู้บริหารสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้บริหารการศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษา และบุคลากรส่วนกลาง ให้เป็นผู้นำเชิงกลยุทธ์ นำนโยบายสู่การปฏิบัติ และมีทักษะในการบริหารสถานการณ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2568)

จากการพัฒนาให้เป็นผู้ผู้นำเชิงกลยุทธ์นั้น ภาวะผู้นำเป็นสิ่งสำคัญยิ่งสำหรับความสำเร็จของผู้นำ มีการศึกษามาเป็นเวลานานแล้วเพื่อใหรู้ว่าอะไรเป็นองค์ประกอบที่จะช่วยให้ผู้นำมีความสามารถในการนำ หรือมีภาวะผู้นำที่มีประสิทธิผล ซึ่งได้ศึกษาตั้งแต่คุณลักษณะของผู้นำ แบบต่าง ๆ อยู่ตลอดเวลา และพยายามจะหาภาวะผู้นำที่มีประสิทธิผลในแต่ละองค์การหรือในสถานการณ์ต่าง ๆ กัน (สุพจน์ ประไพเพชร, 2566)

ด้วยเหตุนี้การที่ผู้บริหารสถานศึกษามีคุณสมบัติในการบริหารสถานการณ์ที่เหมาะสม ควบคู่กับการมีทักษะและภาวะผู้นำในการบริหารภาวะผู้นำเชิงจิตวิญญาณ หรือ Spiritual Leadership เป็นคุณลักษณะพฤติกรรมหรือกระบวนการของผู้นำที่มีความเชื่อมั่นศรัทธาในคุณธรรม ความดีงามอย่างมั่นคงและให้ความสำคัญกับคุณค่าทางจิตใจมากกว่าคุณค่าในเชิงวัตถุหรือเรื่องที่เป็นรูปธรรม เป็นแบบอย่างในการนำความรักความเมตตาสู่การกระทำที่เป็นประโยชน์ต่อผู้อื่น ซึ่งสอดคล้องกับ ลัดดา จุลวงศ์ (2563) การให้ความสำคัญในเรื่องการเห็นคุณค่าที่แท้จริงและศักยภาพของความเป็นมนุษย์ พัฒนามาจากรูปแบบทฤษฎีแรงจูงใจภายในเพื่อสร้างศักยภาพในการเปลี่ยนแปลงองค์การเชิงบวกในการทำงานให้เกิดประสิทธิภาพ ผู้บริหารต้องคำนึงถึงอย่างมากที่จะนำไปใช้ในการบริหารบุคคลและบริหารองค์การ เพื่อส่งเสริมให้บุคลากรทำงานในองค์การได้อย่างเป็นกระบวนการที่เชื่อมโยงจิตใจทำให้สามารถทำงานได้ด้วยความรู้สึที่เป็นสุข (รัตติกรณ์ จงวิศาล, 2566) ดังนั้น ผู้บริหารที่สามารถทำให้ผู้ใต้บังคับบัญชาสามารถเห็นทิศทาง หรือความสำเร็จขององค์กรในอนาคตที่มุ่งหวังร่วมกันผ่านการสร้างแรงจูงใจภายใน โดยที่ผู้นำมีพฤติกรรมที่แสดงออกถึงความรักที่เห็นแก่ผู้อื่น ด้วยการพยายามสร้างพลังแห่งความหวังและพลังแห่งความศรัทธาในวิสัยทัศน์ ส่งผลทำให้ผู้ตามเข้าใจใน คุณค่าของตนเองที่มีต่อองค์กรในการร่วมสร้างอนาคตขององค์กร (ปนัดดา ศรีรังษ์, 2567)

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาหนองคาย มีวิสัยทัศน์คือ “องค์กรเปี่ยมสุข สร้างคนดี มีความสุข” เป็นการพัฒนาระบบนิเวศภายในสถานศึกษาให้เปี่ยมมีอาชีพ เพื่อรองรับการบริการสังคมอนาคตที่ยั่งยืน มีพันธกิจคือ “พัฒนาประสิทธิภาพการบริหารจัดการ และสร้างเสริมธรรมาภิบาลในสถานศึกษา เพิ่มความคล่องตัวรองรับความหลากหลายของการบริหารจัดการศึกษา ยกระดับคุณภาพผู้เรียนสู่มาตรฐานสากล” โดยมีความมุ่งหวังว่า ผู้บริหาร ครู และบุคลากรทางการศึกษาเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ ทนต่อการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยี มีสมรรถนะ ความรู้ ความเชี่ยวชาญ จรรยาบรรณและมาตรฐานวิชาชีพ รวมทั้งจิตวิญญาณความเป็นครู ซึ่งผู้บริหารสถานศึกษาต้องพัฒนาประสิทธิภาพกระบวนการและพฤติกรรมในการบริหารจัดการสถานศึกษา และเสริมสร้างธรรมาภิบาลในสถานศึกษา เพราะฉะนั้นผู้บริหารสถานศึกษาบริหารจัดการสถานศึกษาโดยการขับเคลื่อนนโยบายสู่การปฏิบัติให้เป็นรูปธรรม (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาหนองคาย 2568)

จากเหตุผลและความสำคัญ การพัฒนาภาวะผู้นำเชิงจิตวิญญาณของผู้บริหารสถานศึกษา ควรตระหนักถึงกระบวนการบริหารจัดการ พฤติกรรม และคุณลักษณะที่มีความศรัทธาในคุณธรรมความดีงาม สร้างความไว้วางใจที่ส่งผลให้องค์กรและบุคลากรมีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน เป็นแบบอย่างในการนำความเมตตาสู่การกระทำที่เป็นประโยชน์ต่อผู้อื่นจนกลายเป็นแรงบันดาลใจให้ผู้อื่น เพื่อสร้างรูปแบบนำไปสู่การประยุกต์ใช้เป็นแนวทางสำหรับผู้บริหารสถานศึกษาในการพัฒนากระบวนการและพฤติกรรมไปสู่การพัฒนาสถานศึกษาตามบริบทของหน่วยงานตนเอง ให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุดอย่างต่อเนื่องภายใต้รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงจิตวิญญาณของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาหนองคาย

คำถามการวิจัย

1. องค์ประกอบและตัวบ่งชี้ของภาวะผู้นำเชิงจิตวิญญาณของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาหนองคาย ประกอบด้วยอะไรบ้าง
2. โมเดลตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำเชิงจิตวิญญาณของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาหนองคาย มีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์หรือไม่ อย่างไร
3. รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงจิตวิญญาณของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาหนองคาย ประกอบด้วยอะไรบ้างและมีผลการประเมินอยู่ในระดับใด

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาองค์ประกอบ และตัวบ่งชี้ของภาวะผู้นำเชิงจิตวิญญาณของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาหนองคาย
2. เพื่อตรวจสอบความสอดคล้องกลมกลืนของโมเดลตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำเชิงจิตวิญญาณของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาหนองคาย
3. เพื่อเสนอและประเมินรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงจิตวิญญาณของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาหนองคาย

หลักการ แนวคิด และทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

ภาวะผู้นำเชิงจิตวิญญาณ

จากการศึกษาทฤษฎี แนวคิด และตำราที่เกี่ยวข้องกับภาวะผู้นำเชิงจิตวิญญาณ ผู้วิจัยได้ใช้แนวคิดหลักของ วรินทร์ พลมณี (2567), Fry et al. (2017), Jihye Oh (2020), Mark D. Hedger (2021), Rahman El Junusi (2022), Mohd Fadle Mohd Isa (2024), นุจรีนทร์ สายพิณ (2565), ระพีพัฒน์ พันธะ (2567), เฟื่องฟ้า เมฆฉาย (2568) และดวงพร พุ่มจำปา (2568) ได้องค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงจิตวิญญาณของผู้บริหารสถานศึกษา 4 องค์ประกอบ โดยมีรายละเอียดดังนี้

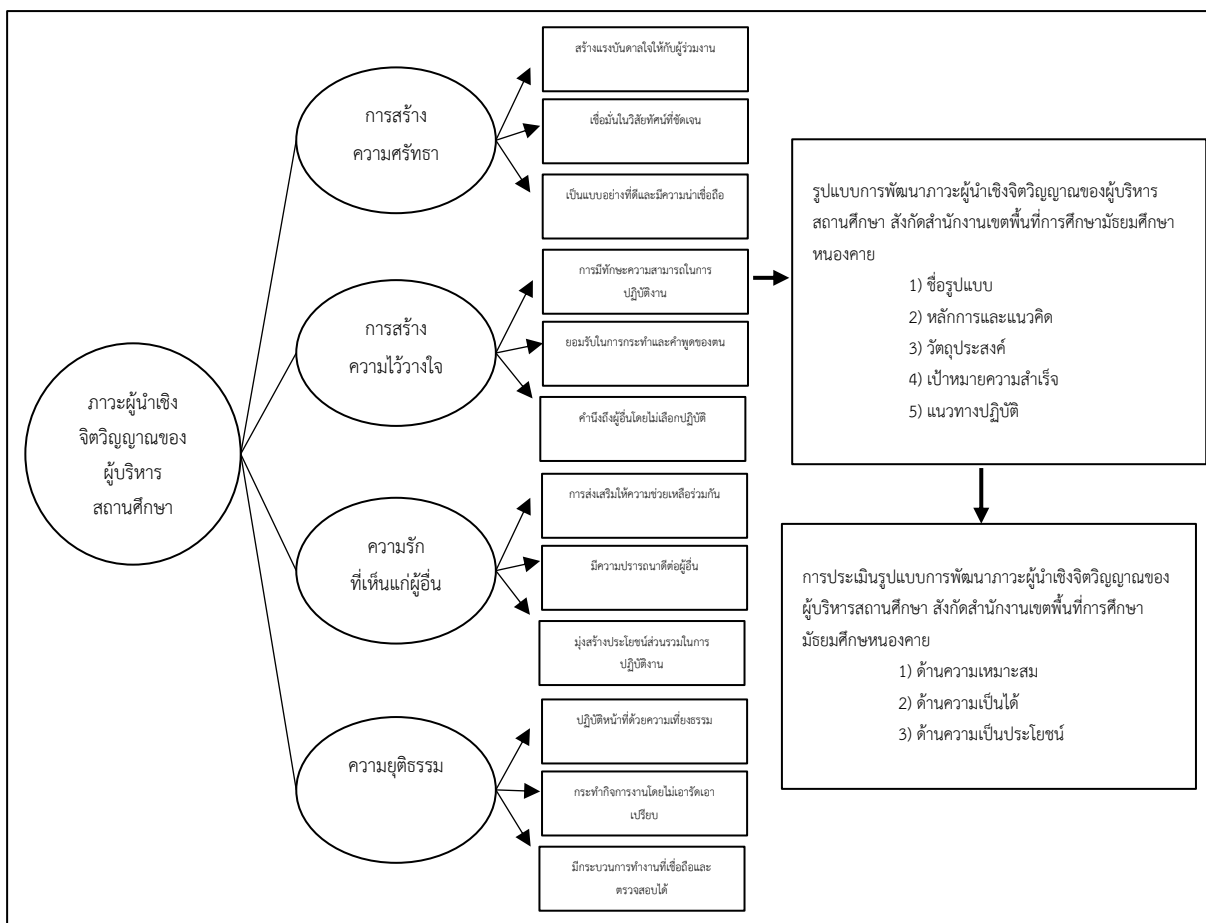
1. การสร้างความศรัทธา หมายถึง กระบวนการที่ผู้บริหารสามารถอธิบายเหตุผลด้วยการสื่อสารและกระทำที่กระตุ้นให้เกิดความคิดเชิงบวก เห็นคุณค่าในตนเองและตระหนักถึงความสำคัญของหน้าที่เชื่อมั่นใน

วิสัยทัศน์ที่ชัดเจน ยึดมั่นในเป้าหมายระยะยาว เป็นแบบอย่างที่ดีและมีความน่าเชื่อถือ ผ่านการปฏิบัติตนด้วยหลักการพิจารณา ไตร่ตรองอย่างเป็นเหตุเป็นผล

2. การสร้างความไว้วางใจ หมายถึง กระบวนการของผู้บริหารที่ใช้ทักษะความสามารถในการปฏิบัติงาน แสดงถึงความเชี่ยวชาญและความมั่นใจในการทำงานสร้างความเชื่อถือให้บุคลากรในรูปแบบของผลลัพธ์ นำไปสู่การยอมรับในการกระทำและคำพูดของตน ที่มีความตรงไปตรงมา กล้ายอมรับผลของการตัดสินใจ รวมถึงการแก้ไขข้อผิดพลาดอย่างจริงจัง และการคำนึงถึงผู้อื่นโดยไม่เลือกปฏิบัติ ที่สะท้อนถึงการให้เกียรติ ความเสมอภาค และความเป็นธรรมต่อทุกคนอย่างสม่ำเสมอ

3. ความรักที่เห็นแก่ผู้อื่น หมายถึง คุณลักษณะและทัศนคติที่มุ่งสร้างคุณค่าแก่สังคมโดยไม่ยึดติดผลประโยชน์ส่วนตน สามารถวัดได้จากพฤติกรรมที่แสดงออกจริง ซึ่งสะท้อนถึงการสร้างบรรยากาศแห่งการเกื้อกูลสนับสนุนซึ่งกันและกัน ผ่านการเอาใจใส่ เคารพ และคำนึงถึงผลประโยชน์ของผู้อื่นอย่างจริงจัง เพื่อผลลัพธ์ขององค์กร

4. ความยุติธรรม หมายถึง การปฏิบัติและการแสดงออกเชิงพฤติกรรมที่สะท้อนถึงการกระทำอย่างเที่ยงตรง และมีมาตรฐานที่ตรวจสอบได้ โดยผู้ปฏิบัติงานจะต้องดำเนินหน้าที่ด้วยความไม่ลำเอียงหรือเลือกปฏิบัติ ทั้งนี้ยังรวมถึงการกระทำกิจการงานโดยไม่เอารัดเอาเปรียบผู้อื่น การยึดหลักเกณฑ์ที่ชัดเจนโปร่งใสซึ่งสามารถตรวจสอบและสร้างความเชื่อมั่นแก่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องได้ ตลอดจนการช่วยเหลือผู้อื่นด้วยความเต็มใจและสมัครใจ ทำให้เกิดความสมดุล ความเท่าเทียม และความเป็นธรรมในสังคมอย่างยั่งยืน โดยได้เป็นกรอบแนวคิด ดังภาพที่ 1

ภาพที่1 กรอบแนวคิดการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้แบบผสมผสานวิธี(Mixed Methods Research) แบบแผนเชิงอธิบาย (Explanatory Design) ระหว่างวิธีการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยมีรายละเอียดเกี่ยวกับขั้นตอนการวิจัยและวิธีดำเนินการวิจัย แบ่งออกเป็น 2 ระยะดังนี้

ระยะที่ 1 การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) เป็นการศึกษาองค์ประกอบ และตัวบ่งชี้ของภาวะผู้นำเชิงจิตวิญญาณของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาหนองคาย เก็บข้อมูลโดยใช้ แบบสอบถาม แบบมาตราประมาณค่า 5 ระดับ ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือ ผู้บริหารและครู โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาหนองคาย ประกอบด้วย ผู้บริหาร 68 คน และครู 1,084 คน รวมทั้งหมด จำนวน 1,152 คน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ ผู้บริหารและครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาหนองคาย รวมทั้งหมด 320 คน ซึ่งจากประชากรมีจำนวน 1,152 คน โดยใช้เกณฑ์สำหรับกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างเป็นฟังก์ชันของจำนวนพารามิเตอร์หรือตัวแปรในการวิเคราะห์องค์ประกอบ (Factor Analysis) (Hair, William and Barry, 2010) ซึ่งการวิจัยครั้งนี้กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างประมาณ 20 คน ต่อ 1 พารามิเตอร์ (มีจำนวน 16 พารามิเตอร์ใช้อัตราส่วน 20:1) ได้ขนาดของกลุ่มตัวอย่างจำนวน 320 คน ซึ่งได้มาโดยวิธีการสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multi-stage Sampling) จากนั้นวิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (Confirmatory Factor Analysis: CFA)

เครื่องมือนี้ผ่านการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาโดยผู้เชี่ยวชาญด้านการบริหารสถานศึกษา 3 คน ซึ่งได้ค่าความสอดคล้องอยู่ระหว่าง 0.67 –1.00 และมีการปรับปรุงตามคำแนะนำ จากนั้นนำไปทดลองใช้ (Try Out) กับกลุ่มตัวอย่าง 30 คน ที่มีบริบทใกล้เคียงกัน โดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์อัลฟาของครอนบราค (Cronbach's alpha Coefficient) ซึ่งได้ค่าความเที่ยงดังนี้ 1) การสร้างความศรัทธา เท่ากับ 0.9188 2) การสร้างความไว้วางใจ เท่ากับ 0.9183 3) ความรักที่เห็นแก่ผู้อื่น เท่ากับ 0.9116 และ 4) ความยุติธรรม เท่ากับ 0.9135 และค่าความเที่ยงทั้งฉบับ เท่ากับ 0.921

ระยะที่ 2 การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เป็นการเสนอและประเมินรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงจิตวิญญาณของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาหนองคาย โดยนำข้อมูลจากการศึกษาในระยะที่ 1 คือ องค์ประกอบและตัวบ่งชี้ของภาวะผู้นำเชิงจิตวิญญาณของผู้บริหารสถานศึกษา และค่าน้ำหนักองค์ประกอบ (Factor Loading) ที่จัดเรียงลำดับความสำคัญแล้ว มาเป็นตัวแปรในการยกร่างรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงจิตวิญญาณของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาหนองคาย กลุ่มเป้าหมาย คือ ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 คน ในการสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างเพื่อประเมินและยืนยันรูปแบบ ประกอบด้วย ผู้บริหารการศึกษา จำนวน 2 คน และผู้บริหารสถานศึกษาที่มีความเชี่ยวชาญการบริหาร มีประสบการณ์ด้านการบริหารสถานศึกษา 5 ปี ขึ้นไป จำนวน 1 คน และผู้ทรงคุณวุฒิ อีกจำนวน 3 คน เพื่อตรวจสอบและประเมินรูปแบบฯ ด้านความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ ประกอบด้วย ผู้บริหารการศึกษา จำนวน 2 คน และผู้บริหารสถานศึกษาที่มีความเชี่ยวชาญการบริหาร มีประสบการณ์ด้านการบริหารสถานศึกษา 5 ปี ขึ้นไป จำนวน 1 คน

สรุปผลการวิจัยและอภิปรายผล

สรุปผลการวิจัย

เมื่อพิจารณาผลการทดสอบความสอดคล้องกลมกลืนของรูปแบบการพัฒนาระบบผู้นำเชิงจิตวิญญาณของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาหนองคาย ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นกับข้อมูลเชิงประจักษ์ พบว่า มีค่า $\chi^2 = 50.865$, $df = 37$, $\chi^2/df = 1.374$, $P = 0.0641$, $RMSEA = 0.031$, $SRMR = 0.026$, $CFI = 0.994$, $TLI = 0.989$ แสดงว่า รูปแบบการพัฒนาระบบผู้นำเชิงจิตวิญญาณของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาหนองคาย ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ซึ่งเป็นไปตามคำถามการวิจัยที่กำหนดไว้ดังแสดงใน ตารางที่ 1

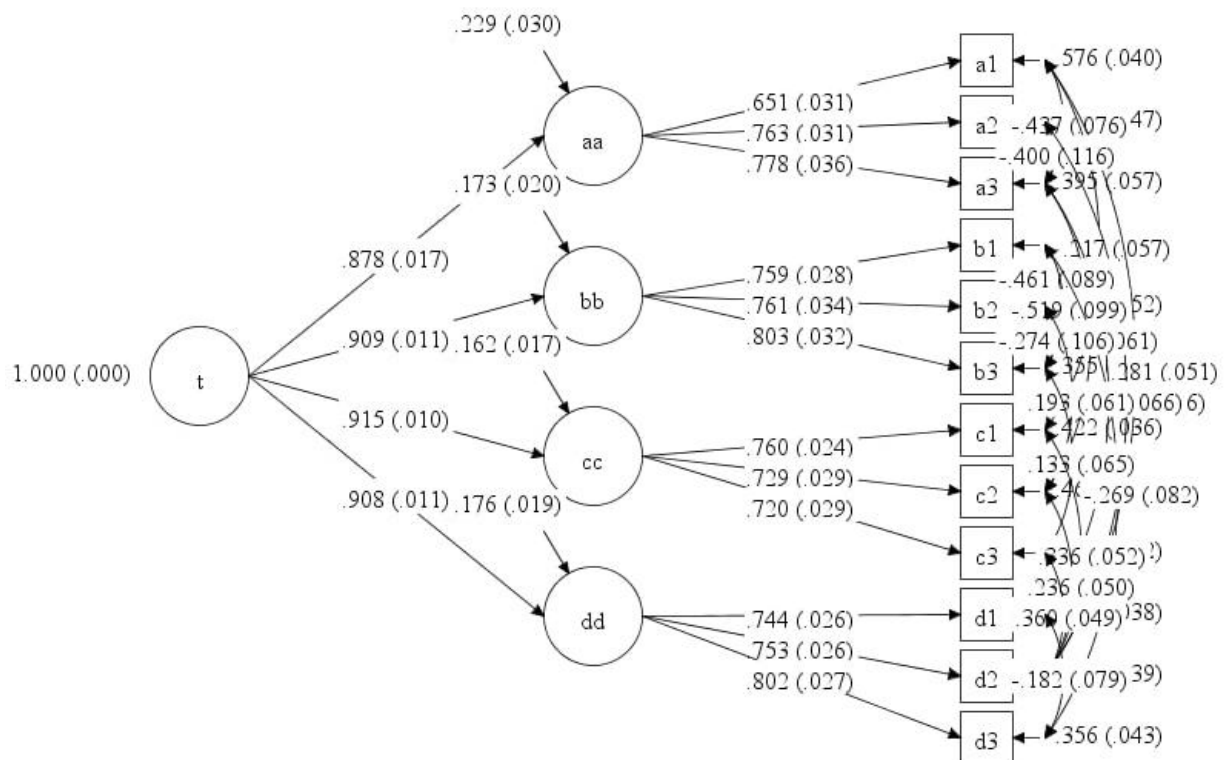
ตารางที่ 1 ค่าดัชนีความสอดคล้องกลมกลืนของโมเดลภาวะผู้นำเชิงจิตวิญญาณของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาหนองคายกับข้อมูลเชิงประจักษ์

ค่าดัชนีความ กลมกลืน	เกณฑ์	ผลการวิเคราะห์	ผลการพิจารณา
χ^2 - Test	$P > 0.05$	$\chi^2 = 50.865$ $df = 37$ $P\text{-Value} = 0.0641$	ผ่าน
χ^2/df	< 2.00	1.374	ผ่าน
RMSEA	≤ 0.05	0.031	ผ่าน
SRMR	≤ 0.08	0.026	ผ่าน
CFI	≥ 0.95	0.994	ผ่าน
TLI	≥ 0.95	0.989	ผ่าน

จากตารางที่ 1 ค่าดัชนีความสอดคล้องกลมกลืนของโมเดลภาวะผู้นำเชิงจิตวิญญาณของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาหนองคาย เป็นไปตามเกณฑ์การพิจารณา ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์ห่อองค์ประกอบเชิงยืนยันองค์ประกอบหลักของภาวะผู้นำเชิงจิตวิญญาณของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาหนองคาย โดยภาพรวม

องค์ประกอบ	ค่าน้ำหนักองค์ประกอบ			ค่าสัมประสิทธิ์ การพยากรณ์ (R ²)
	β	S.E.	t	
1. การสร้างความศรัทธา	0.878	0.017	51.65	0.771
2. การสร้างความไว้วางใจ	0.909	0.011	82.64	0.826
3. ความรักที่เห็นแก่ผู้อื่น	0.915	0.010	91.50	0.837
4. ความยุติธรรม	0.908	0.011	82.55	0.824

จากตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันขององค์ประกอบหลักของภาวะผู้นำเชิงจิตวิญญาณของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาหนองคาย โดยภาพรวม ค่าน้ำหนักองค์ประกอบอยู่ระหว่าง 0.879 - 0.915 ซึ่งมากกว่า 0.70 ตามเกณฑ์ของ กัลยา วาณิชย์บัญชา (2559) โดยองค์ประกอบ ความรักที่เห็นแก่ผู้อื่น มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบสูงสุด และองค์ประกอบ การสร้างความไว้วางใจ มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบต่ำสุด

ภาพที่ 2 โมเดลภาวะผู้นำเชิงจิตวิญญาณของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาหนองคาย

3. รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงจิตวิญญาณของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาหนองคาย มี 4 องค์ประกอบ ดังนี้ 1) การสร้างความศรัทธา ผู้บริหารสถานศึกษาต้องสร้างแรงจูงใจเชิงบวกให้บุคลากรเห็นคุณค่าในตนเอง ตระหนักถึงบทบาทหน้าที่ ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี มีความน่าเชื่อถือ และใช้กระบวนการคิดอย่างรอบคอบ เป็นเหตุเป็นผลในการตัดสินใจ 2) การสร้างความไว้วางใจ ผู้บริหารสถานศึกษาใช้ความรู้ ความสามารถ และทักษะในการปฏิบัติงานอย่างเชี่ยวชาญ แสดงความมั่นใจผ่านผลงานที่เป็นรูปธรรม จนเกิดความเชื่อจากบุคลากร 3) ความรักที่เห็นแก่ผู้อื่น ผู้บริหารสถานศึกษาที่มุ่งสร้างคุณค่าแก่สังคมโดยไม่ยึดติดผลประโยชน์ส่วนตน สะท้อนผ่านพฤติกรรมการเอาใจใส่ เคารพ และคำนึงถึงผู้อื่นด้วยหลักธรรมาภิบาล และ 4) ความยุติธรรม พฤติกรรมผู้บริหารสถานศึกษาประพฤติตนและปฏิบัติหน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์สุจริต ตามกฎหมาย ระเบียบทางราชการโดยยึดหลักความเสมอภาค โดยมีผลการประเมินความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ของรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงจิตวิญญาณของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาหนองคาย ภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

อภิปรายผลการวิจัย

1. การศึกษาองค์ประกอบและตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำเชิงจิตวิญญาณของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาหนองคาย ในครั้งนี้ได้จากการสังเคราะห์เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และเพื่อให้ได้องค์ประกอบและตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำเชิงจิตวิญญาณของผู้บริหารสถานศึกษา พบว่าภาวะผู้นำเชิงจิตวิญญาณของผู้บริหารสถานศึกษา มีจำนวน 4 องค์ประกอบหลักได้แก่ 1) การสร้างความศรัทธา มี 3 ตัวบ่งชี้ 6 พฤติกรรมบ่งชี้ 2) การสร้างความไว้วางใจ มี 3 บ่งชี้ 6 พฤติกรรมบ่งชี้ 3) ความรักที่เห็นแก่ผู้อื่น มี 3 ตัวบ่งชี้ 6 พฤติกรรมบ่งชี้ และ 4) ความยุติธรรม มี 3 ตัวบ่งชี้ 8 พฤติกรรมบ่งชี้ รวมองค์ประกอบหลักภาวะผู้นำเชิงจิตวิญญาณของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาหนองคาย จำนวน 4 องค์ประกอบหลัก 12 องค์ประกอบย่อย และผลการ ทดสอบความสอดคล้องกลมกลืนของรูปแบบการวัดตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำเชิงจิตวิญญาณของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาหนองคาย กับข้อมูลเชิงประจักษ์ พบว่า ค่าดัชนีกลมกลืนของรูปแบบการวัดตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำเชิงจิตวิญญาณของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาหนองคาย เป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนด สะท้อนให้เห็นว่า ความรักที่เห็นแก่ผู้อื่นเป็นปัจจัยแรกที่กำหนดภาวะผู้นำเชิงจิตวิญญาณของผู้บริหารสถานศึกษา ที่สอดคล้องกับ วรินทร์ พลมณี (2567) ที่กล่าวว่า เพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาผู้บริหารให้มีภาวะผู้นำที่สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงในปัจจุบัน เป็นประโยชน์ในการพัฒนาสมรรถนะของผู้บริหารให้มีจิตวิญญาณ และอุดมการณ์ที่ดีนำไปสู่ความเป็นผู้บริหารมืออาชีพที่บริหารจัดการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพยกระดับคุณภาพการศึกษาของประเทศ สร้างคนไทยให้มีศักยภาพพร้อมที่จะแข่งขัน และร่วมมือกันอย่างสร้างสรรค์ในเวทีโลกต่อไป

2. จากผลการศึกษาองค์ประกอบและตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำเชิงจิตวิญญาณของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาหนองคาย พบว่า องค์ประกอบที่มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบสูงสุด ได้แก่ 1) ความรักที่เห็นแก่ผู้อื่น 2) การสร้างความไว้วางใจ 3) ความยุติธรรม และ 4) การสร้างความศรัทธา ตามลำดับ โดยมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ตามเกณฑ์ของ นงลักษณ์ วิรัชชัย (2551) ค่าสถิติไค-สแควร์ (Chi-square statistics: χ^2) ระดับนัยสำคัญ มากกว่า 0.05 ($P > 0.05$) และค่าดัชนีรากของค่าเฉลี่ยกำลังสองของการประมาณค่าความคลาดเคลื่อน (RMSEA) ควรมีค่าน้อยกว่า 0.07 เป็นไปตาม ตารางที่ 1

3. รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงจิตวิญญาณของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาหนองคาย ถูกพัฒนาขึ้นจากผลการศึกษาในระยะที่ 1 ผู้วิจัยนำผลการศึกษาดังกล่าวมาเป็นข้อมูลมาเป็นข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนารูปแบบ เนื่องจากผู้วิจัยได้มีการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี เอกสารที่เกี่ยวข้องทั้งในประเทศและต่างประเทศเกี่ยวกับภาวะผู้นำเชิงจิตวิญญาณ เพื่อนำมากำหนดเป็นองค์ประกอบและตัวบ่งชี้ของภาวะผู้นำเชิงจิตวิญญาณ ทั้งนี้ยังมีการเก็บข้อมูลเชิงปริมาณด้วยแบบสอบถาม และนำข้อมูลมาวิเคราะห์หองค์ประกอบเชิงยืนยัน (Confirmatory Factor Analysis: CFA) เพื่อให้หองค์ประกอบที่มีความเหมาะสมกับบริบทของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาหนองคาย โดยเรียงค่าน้ำหนักองค์ประกอบจากมากไปน้อยได้ คือ 1) ความรักที่เห็นแก่ผู้อื่น 2) การสร้างความไว้วางใจ 3) ความยุติธรรม และ 4) การสร้างความศรัทธา ตามลำดับ จากนั้น นำข้อมูลมากร่างรูปแบบ โดยรูปแบบที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นประกอบด้วย 5 ส่วน

ได้แก่ 1) ชื่อรูปแบบ 2) หลักการและแนวคิดของรูปแบบ 3) วัตถุประสงค์ 4) เป้าหมายความสำเร็จ และ 5) แนวการปฏิบัติ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดการสร้างรูปแบบของ ศาคร มหาหิงส์ และ เกรียงไกร ชูระพันธ์ (2565) ที่ได้จำแนกประเภทของรูปแบบที่เป็นรูปแบบเชิงอธิบาย (Semantic Model) ซึ่งเป็นรูปแบบที่ใช้ภาษาเป็นสื่อในการบรรยาย หรืออธิบายปรากฏการณ์ที่ศึกษา เป็นไปตาม ตารางที่ 2

องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

จากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อตรวจสอบและยืนยันการยกร่างรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงจิตวิญญาณของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาหนองคาย จะเห็นว่า สามารถนำมาใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาได้เหมาะสมกับสถานการณ์และบริบทของสถานศึกษา ดังแสดงใน ภาพที่ 3

ภาพที่ 3 องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาหรือสถานศึกษาที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาคุณภาพผู้บริหารและคุณภาพของสถานศึกษา สามารถนำผลการวิจัยไปใช้กำหนดนโยบายหรือยุทธศาสตร์ ในการพัฒนาคุณภาพสถานศึกษาได้
2. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาหนองคายควรนำรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงจิตวิญญาณของผู้บริหารสถานศึกษา ไปพัฒนาคู่มือการปฏิบัติงานของผู้บริหารสถานศึกษา เพื่อพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาให้มีภาวะผู้นำเชิงจิตวิญญาณ

3. ผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาหนองคายสามารถนำผลการวิจัยไปปรับใช้เป็นแนวทางพัฒนาครูและบุคลากรให้สามารถทำงานในสถานศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพได้

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ศึกษาการนำรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงจิตวิญญาณของบุคลากรสถานศึกษามัธยมศึกษาไปทำวิจัยและพัฒนา (The Research and Development: R&D) เพื่อการวิจัยต่อยอดหรือพัฒนาให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้นต่อไป

2. ควรศึกษาปัจจัยของภาวะผู้นำเชิงจิตวิญญาณที่ส่งผลต่อการพัฒนาครูและบุคลากร เพื่อพัฒนาครูและบุคลากรในสถานศึกษามีประสิทธิภาพในการทำงานมากขึ้น

เอกสารอ้างอิง

กัลยา วานิชย์บัญชา. (2559). สถิติสำหรับงานวิจัย. สามลดา.

ชั้นรัชชัย โชติตันติทรสกุล, ปณิธาน วรณวลัย, เกษกนก วรณวลัย, เพียงแข ภูผายาง, และเพ็ญภา สุขเสริม.

(2566). ภาวะผู้นำทางจิตวิญญาณของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล. *Dhammathas Academic Journal*. 23(4), 297-308..

จิราวรรณ อนันตพัฒน์, และศันสนีย์ จะสุวรรณ. (2564). ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21. ใน อนันตพัฒน์ (บ.ก.), การประชุมวิชาการนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติและนานาชาติ ครั้งที่ 14 บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.

ดวงพร พุ่มจำปา. (2568). การวิเคราะห์องค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงจิตวิญญาณของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิจิตร [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยนเรศวร]. มหาวิทยาลัยนเรศวร

นุจรินทร์ สายพิน. (2565). จิตวิญญาณและอุดมการณ์ของผู้บริหารสถานศึกษายุคใหม่ [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี]. คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

ปนัดดา ศรีรังษ์. (2567). การศึกษาองค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงจิตวิญญาณของผู้บริหารสถานศึกษา. *วารสารคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร*, 8(3), 61-74.

ระพีพัฒน์ พันธะ. (2567). แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงจิตวิญญาณของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 1 [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยขอนแก่น]. มหาวิทยาลัยขอนแก่น

รัตติกรณ์ จงวิศาล. (2566). ภาวะผู้นำ: ทฤษฎี การวิจัย และแนวทางสู่การพัฒนา (พิมพ์ครั้งที่ 5). สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ลัดดา จุลวงศ์. (2563). การบริหารสถานศึกษาด้วยภาวะผู้นำเชิงจิตวิญญาณ. *วารสารวิทยาลัยการศึกษา มหาวิทยาลัยพะเยา*, 15(1), 17-30.

- วรินทร์ พลมณี. (2567). องค์ประกอบและตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำเชิงจิตวิญญาณของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ [ดุชนิพนธ์ปริญญาคุษฎิบัณฑิต, มหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุล]. คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุล
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาหนองคาย. (2568). ข้อมูลพื้นฐาน. <https://www.sesaonk.go.th>
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2568). นโยบายการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2568–2569. สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.
- สุพจน์ ประไพเพชร, สราวุฒิ กุลแดง, ราตรี เลิศหว่าทอง, และสุตสวาสดี ประไพเพชร. (2566). ภาวะผู้นำ: แนวคิด ทฤษฎี และองค์ประกอบ. *วารสารครุศาสตร์ปัญญา*, 2(1), 59-73.
- เฟื่องฟ้า เมฆฉาย. (2567). การศึกษาภาวะผู้นำเชิงจิตวิญญาณของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อความพึงพอใจ [วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา]. คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา
- Fry, L. W., et al. (2017). Spiritual leadership: Current status and agenda for future research and practice. *Journal of Management, Spirituality & Religion*.
<https://www.tandfonline.com/loi/rmsr20>
- Hair, J. F., Black, W. C., & Babin, B. J. (2010). *Multivariate data analysis: A global perspective* (7th ed.). Pearson Education.
- Hedger, M. D. (2021). *The impact of spiritual leadership on the leadership practices of public-school superintendents* [Doctoral dissertation, Lindenwood University]. ProQuest Dissertations Publishing.
- Mohd Fadle Mohd Isa. (2024). Spiritual leadership practices among primary school headmasters: Insights from selected school leaders in Negeri Sembilan, Malaysia. *International Journal of Research and Innovation in Social Science (IJRISS)*, 9(3).
<https://doi.org/10.47772/IJRISS.2025.903000>
- Oh, J., & Wang, J. (2020). Spiritual leadership: Current status and agenda for future research and practice. *Journal of Management, Spirituality & Religion*.
<https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/14766086.2020.1728568>
- Rahman El Junusi. (2022). *The impact of spiritual global leadership on innovation and organizational performance: An examination of leadership integration models in Islamic higher education institutions* [Doctoral dissertation, Walisongo State Islamic University].